

NÉPTANÍTÓK KÖZLÖNYE.

KATH. NÉPTANÍTÓI SZAKLAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 4 fr.,
félévre 2 fr., évnegyedre 1 fr. o.é. Minden
tanügyi hirdetmény ingyen vétetik
föl.

42. sz. — Október 25. 1862.

Megjelenik minden szombaton.

Kéziratok, tudósítások a szerkesztői
irodába: kecskeméti-utca 5-ik sz.; előfize-
tések a kiadó hivatalba: egye-
tem-utca, gr. Károlyi-palota átellenében.

Az iskola,

orvos-növeléstani szempontból.

— Folytatás. —*)

Dr. Batizfalvi Samutól.

Ujabb időkben a tanterem fűtését különféle ké-
születekkel iparkodnak eszközölni. Olcsóság és
célszerűség egyformán tekintetbe vétetnek. Né-
hol a légfűtés, másutt forró vízzel töltött csövek
által fűtés divatozik. Azonban bármily célsze-
rűeknek találtattak vagy gondoltatnak az érin-
tett fűtési eszközök, — egészségi szempontból
mégis a legjobb hatásnak bizonyult be azon
közönséges fűtési rendszer, mely a tanterem-
nek kályhák általi megmelegítését eszközli. Mert,
miként már megjegyeztük, a tanterem helyes
alkotásának egyik leglényegesebb megkivántató-
sága az, hogy szerkezetében a lég felfrísítését és meg-
újítását az egészségre nézve legcélszerűbben eszközölje. Ez
utóbbi tekintetnek is legjobban megfelel a kályha. . . . A
kályha még akkor is megtartja melegét, a mikor már a tűz
elaludt benne. A rendes agyag kályha által fűtött szo-
bában a felfelé toluló lég az alulról után-nyomuló szoba-
levegő s ez az ablak és ajtó eresztékei, valamint az alkal-
mazott szellentyűzet által helyettesítetik. A tanterem
számára tehát az olyan kályha legcélszerűbb, mely a le-
vegő megújítását és felfrísítését eszközölő tulajdonsága
mellett, a meleg megtartását és elosztatását is egyensze-
rűen eszközli. Már az agyag kályhák ilyeneknek bizo-
nyultak be; de ezek felállítása alkalmával arra kell vi-
gyáznunk, hogy annak falai se igen erősek, se igen gyen-
gék ne, hanem körülbelül egy hüvelyknyi vastagságuk
legyenek, melyek a szobában tartózkodás ideje alatt ké-
pesek legyenek olyan tüzet kiállani, mely a szoba lég-
mérsékletét 14—15 R.***) fokra emelje. Vas kályhák, mi-
vel hirtelen forróságot s egyenlőtlen, hamar változó
szobamelegítést eszközölnek, tanterem fűtésére épen nem
alkalmasak.

Az így épített s elrendezett tanterembe az iskolaké-
pesség elérkezett korában egészségi szempontból már
bátran elküldhetjük a gyermeket. Hanem bármily tiszta

*) L. Népt. közl. 40. sz.

**) Román. Lásd Népt. közl. 37. sz. 291. 292. l.

Első s második félévi teljes száma

léggel legyen ellátva a tanterem, mégis a növendék
egészségét fogja megtámadni az iskolázás, ha neki fél-
benszakítás nélkül huzamosb ideig csendesen, testi tét-
lenség mellett kell abban ülnie. Mert az idő előtti kora
iskoláztatás mellett a tanodában több órán keresztül min-
den félbenszakítás nélküli ülés ártalmas leginkább a gyer-
mek testi és szellemi erőire nézve. Ezért komolyan meg-
tartandó szabályul lenne felállítandó: hogy a gyermek
egyhúzóban, félbenszakítás nélkül legfeljebb két órát
töltsön szellemi elfoglaltságban. A folytonos, egész a hát
elfáradásáig nyúló csendes ülés többek közt leggyako-
ribb oka a hátgerinc és a medence elferdülésének; mi ki-
vált leánygyermek jövőjére nézve a legkárosabb ha-
tásu. Szokás némely iskolákban e bajt az olykor-olykor
tiz percig vagy negyedóráig engedélyezett időközi nyugvás
által ellensúlyozni; hanem az mind nem elegendő. Az így
fölmerült egészségi szükségnek csak időközönként esz-
közlendő minden oldalú testtevékenység felelhet meg. Az
iskola s viszonyai s céljainak legmegfelelőbb lenne, ha min-
den két órai oktatás után a növendékek legalább negyed-
óráig az egész test rendszeres működését igénybevevő
házi gyógy-testgyakorlattal foglaltatnának el. Az ilyen
negyedóráig tartó s igen ajánlatos, üdvös gyógy-testgya-
korlatok az iskolai épület térs kül- és belhelyiségein igen
könnyen eszközölhetők volnának.

A testgyakorlat ezen módjával pedig, annak egy-
szerű volta miatt, minden tanító igen könnyen megismer-
kedhetnék; — nem lenne tehát szükség e miatt külön
testgyakorlati tanítót tartani. Csak az ilyen felfrísítő fél-
benszakítás után lehet a gyermek egészségének veszé-
lyeztetése nélkül az oktatás tovább folytatásához fogni.
Hogy a testgyakorlatra nézve a lelkismeretes tanító magát
kellőleg tájékozni tudja s azzal helyesen megismerked-
hessék, e helyt mind a szülőket, mind nevelőket és tanítókat
figyelmeztetni bátor vagyok általam ez érdemben kiadott
következő című munkára: „Házi gyógytestgyakor-
lat,” fejtegetve Dr. Batizfalvi Samu által, negyvenöt
ábrával. Pest, 1857. Lampel Róbert bizományában. *)

E munkácskában tárgyalt gyógy-testgyakorlatot nem
lehet eléggé ajánlanunk az iskolák s azok felügyelői, igaz-
gatói munkás figyelmébe.

Némely iskolai és intézeti igazgatók, azon célból,
hogy a gyermekek kényelemre s a testnek petyhüdt renyhe
tartására ne szokjanak, az ülőpadokat háttámasztékaiktól

*) Alkalmassint nem sokára meg fog jelenni Zimányi Jó-
zsef „Testgyakorlattana” is. L. Népt. közl. 37. sz. Ujdonságok:
294. l. — Szerk.

példányokkal még szolgálhatunk.

egészen megfosztották. Jót akartak mivelni s roszt cselekedtek. Még a nem orvos is könnyen beláthatja e rendszabály káros voltát. A férfi megfeszített akarat mellett sem képes közbeeső s legalább pillanatig tartó nyugalom s ülő helyzetének változtatása nélkül hátát feszesen tartva ülni, — annyival kevésbé iskolás gyermek. Az ülés csak félig nyugvó testállás. Hogy tehát ülés alkalmával a törzs és fej egyensúlyt tarthasson, hát- és nyakizmait nem kevésbé kell erőltetnie, melyek időközönként a feszességből kibontakozni s nyugodni kívánnak.

Azon rendszabálynak tehát, mely az iskolai ülőpadoktól a támlát eltávolítja, csupán a következő káros következménye lehet: a gyermekek ugyanis hátukat összehúzó, összegörnyedni engedik; s ezt a legbuzgóbb és legnyomatékosabb figyelmeztetések dacára is gyakran megteszik, mivel a folytonos feszés ülést nemcsak megünják, de természetesen ki sem tarthatják. Ha már ez naponként gyakrabban ismétlődik, a gyöngye gyermekeknek, kiknek száma pedig iskoláinkban tulnyomó, ez által testileg minden bizonnyal szenvedniök kell. E káros hatású rendszabály tehát a csekélyebb hibás testtartási megszokásokon kívül, számos elferdülés forrásává válik.

Tehát: az iskolai ülőpadok okvetetlen támlákka láthatók el. S így is azok használatára és a helyes, természetes ülésre, (mi eddig az iskolákban nagyjából elhanyagoltatott) a növendékek szoktatandók. Általában igen kívánatos, hogy az iskolában az egészségserű testtartás minden módjára nagy, úgy szólván katonai szigorúsággal szoktattassanak a növendékek. Ez pedig könnyen kivihető leendő, ha a tanító ebbeli követeléseit a lehetőség határán belül maradnak. A lehetetlenség kívánatán nemcsak a gyermekek jó akarata és ereje, hanem a tanítóknak, még a könnyen kivihető rendszabályok keresztülvihetését eszközölni kívánó türelme is megtörik.

Hogy a gyermekek szép, nemes testtartáshoz szokjanak, erre nézve különösen az iskolának kell szoros ügyelettel lenni; mert ez azon hely, hol a gyermekek nagyjából folytonos ülőhelyzetben tartózkodnak; s épen ezért a rossz vagy helyes megszokást a kérdéses tekintetben is tökéletesen elsajátíthatják. Hanem a támlák használatát, kivált a tanórák közötti nyugvás alkalmával, ne hagyassék egészen a gyermekek kényére, hanem a növendékek a helyes, célszerű ülésre különösen figyelmeztessenek, — mi egyébként mintegy katonai vezényszóra bármikor és könnyen megtörténhetik.

Miként a támlák, épen olyan szükségesek a számolyok is ott, hol a gyermekek lába a padozatot el nem éri. A lábszáraknak hosszabb ideig tartó lógása a szabad vérkeringést akadályoztatja s nyomást gyakorol az idegekre, a mennyiben egész terhével az ülésre nehezedő comb, különösen az ülőhely éle által zsibbasztó szorítást érez; s azután az által, hogy a láb kellő támasztékot nem nyer, a helyesen tartandó felső test is összeesik.

Hogy az ülés melletti testtartás a test kifejlődésére és képzésére nagy fontossággal bír, általános el van ismervé. A tapasztalás eléggé bizonyítja, hogy a ferde ülés megszokása mindig egészségrontónak mutatta magát. S különösen azon ülés, a mely mellett a kezek foglalkozás közben asztalon nyugosznak, mint az írás-, rajzolás, s olvasásnál, lehet a testtartás különböző ferde egészségellenes szokásainak forrásává. Ezért a gyermeknek tanulás melletti ülése tüzetes vizsgálat alá veendő. (Vége. köv.)

A névragozás főszabályai. *)

Gyakorlati nyelvtanítás a felsőbb elemi osztályokban.
Kötbeszélgető-tanmód szerint.

Molnár László pesti néptanítótól.

2. Tárgymutató rag.

T. Ha kinézünk az ablakon, mit látunk iskolánk átellenében N.? Gy. Ha az ablakon kinézünk, házat látunk iskolánk átellenében. T. Feleljen most csak egy szóval N.: mit látunk? Gy. Házat. T. Mily ragot adunk e névhez „ház“ ha e kérdésre felel meg: mit? Gy. Ha e név „ház“ e kérdésre felel meg: mit, akkor „at“ ragot adunk hozzá. T. Mily ragot adunk e nevekhez: „domb, könyv, fűt, öltöny“ ha e kérdésre felelünk velök: mit, N.? Gy. Domb-ot, könyv-et, fűt-öt, öltöny-t.

T. Emlékezzetek még, hogyan neveztetik azon rag, mely e kérdésre felel meg: „kit vagy mit?“ Feleljen N. Gy. Azon rag, mely e kérdésre felel meg: „kit vagy mit“ — tárgymutató ragnak neveztetik. T. Tehát **at, ot, et, őt, t** — tárgymutató ragok. T. Hogyan lesz először többes raggal, azután tárgymutató raggal e név: fal, N.? Gy. E név: fal, többes raggal lesz: fal-ak, tárgymutatóval fal-at. T. Most adjuk mind a két ragot e nevekhez: szám, könyv, fűt, szij; — kezdje el N.? Gy. Szám: szám-ok, szám-ot; könyv-ek, könyv-et; fűt-ök, fűt-öt; szij-ak, szij-at.

T. Láthatjuk ebből: a mely nevek a többesben **ak** vastag hangú ragot, vagyis: **k** előtt **a-t** vesznek föl, azok az egyes tárgyesetben is **at** ragot (t előtt **a-t**) kapnak; a melyek pedig **ok** többest vagyis: **k** előtt **o-t** nyernek, azoknak tárgymutatója is egyesben: **ot** vagyis: **t** előtt **o**; ugy szinte a melyek a többesben **ek** ragot vesznek föl, vagyis: **a k** előtt **e** betűt, — azoknak tárgymutató raga is **et** azaz: **t** előtt **e** betűt; a melyeknek pedig többes raguk **ök**, tárgymutatójuk is nem **et**, hanem **öt**, t. i. a **t** elébe **ö** betűt vesznek föl; azért a tárgymutató- és többesragokonhangú ragoknak neveztetik.

3. Birtokragok.

T. Érthetni e mondatból: „A ház fölépítettett“, hogy ki birtoka azon ház, N.? Gy. E mondatból nem érthetni, hogy ki birtoka azon ház. T. És e mondatból: „Ház-am fölépítettett“ szinte nem érthetni, hogy ki birtoka a fölépítettett ház, N.? Gy. E mondatból érthetni, hogy ki birtoka a fölépítettett ház. T. Mely rag jelenti a birtokot N.? Gy. E rag: **am**. T. Mely ragok fejezik ki a birtokviszonyt (hogy kié a birtok, vagy: ki a birtokos) e nevekben: ház-**ad**, ház-**a**, ház-**unk**, ház-**atok**, ház-**ok**. Gy. E ragok: **ad, a, unk, atok, ok** fejezik ki a birtokviszonyt. T. Emlékszük még, hogyan neveztetik ezen birtokot jelentő ragok N.? Gy. Ezen birtokot jelentő ragok birtokragoknak neveztetik. T. De hány házat, vagy is birtokot értek én ha így ragozom e nevet: „ház-**am**, -**ad**, -**a**, -**unk**, -**atok**, -**ok**. N.? Gy. E ragozásnál „ház-**am**, -**ad**, -**a**, -**unk**, -**atok**, -**ok** — csak egy birtokot, egy házat értek. T. Tehát **am, ad, a, unk, atok, ok** — egy-birtokos ragok, mivel egy birtokot jelentenek. De hány birtokot értek én, ha az előbbi nevet

*) Lásd Népt. közl. 41. sz.

igy ragozom : ház-**aim**, ház-**aid**, ház-**ai** stb.? (A birtokos ragok ismétlése a fentebbi mód szerint.)

Továbbá : T. Hanyadik személyben és számban van ezen egy birtokot jelentő ragos főnév : ház-am, ház-ad, ház-atok, N.? Gy. Ezen egy birtokot jelentő ragos főnév : ház-am, első személyben egyes számban van; ház-ad, második személyben szinte egyesben; ház-atok második személyben többes számban. T. Adja e nevekhez : fal, domb, könyv — először a többes ragot, azután a tárgymutató ragot, végre az első és második-személyű birtok ragot egyesben és a második-személyű birtok ragot többesben N.?) Gy. Többes raggal így lesznek : fal-ak, domb-ok, könyv-ek; tárgymutató raggal : fal-at, domb-ot, könyv-et; a három birtokraggal : fal-am, fal-ad, fal-atok; domb-om, domb-od, domb-otok; könyv-em; könyv-ed, könyv-etek.

T. Ebből láthatjuk : amely nevek a többesragot vastaghangzóval veszik fel, azok nem csak a tárgymutató ragot, hanem még az egyes első- és második személyű egy birtokos ragokat is ugyanazon vastag hangzóval veszik fel; amelyek pedig a többes ragot vékonyhangzóval veszik fel, azok a tárgymutató és az egyes első-, második, és többes második személyű birtokragot is ugyanazon vékonyhangzóval veszik föl; azért a többes rag, tárgymutató rag, egyes első- és második-személyű és a többes második személyű birtokragok is rokonhangu ragoknak neveztetnek.

T. Most adjuk a rokonhangu ragokat e következő nevekhez : hal, szám, fej, fűrt, szij, kilincs, héj, bérc. (Gyakorlás.)

B. Hangzóvégű nevek.

a) Rag előtt változatlanok.

T. Hangzó vagy mássalhangzóval végződnek-e e nevek : „ajtó, kapu, betű, kocsi, erő“ N.? Gy. E nevek hangzóval végződnek. T. Kísértse meg azokat többesbe tenni N.? Gy. A többesben így lesznek : ajtó-k, kapu-k, betű-k, kocsi-k, erő-k. T. Mivel képzik e hangzós-végű nevek a többest N.? Gy. E hangzós-végű nevek a többest **k** betűvel képzik. T. Tehát látjuk ebből : A hangzós-végű nevek kihagyják a többes rag hangzóját és a többest csak **k**-betűvel képzik. T. Adja most a többi rokonhangu ragokat ugyanezen nevekhez, N.? Gy. A többi rokonhangu ragokkal így lesznek : ajtó-t, ajtó-m, ajtó-d, ajtó-tok; kapu-t, kapu-m, kapu-d, kapu-tok; betű-t, betű-m, betű-d, betű-tök; kocsi-t, kocsi-m, kocsi-d, kocsi-tok; erő-t, erő-m, erő-d, erő-tök.***) T. Láthatjuk ebből : A többi rokonhangu ragok is elvetik a hang-

*) Ne feledjük, hogy mind ama főnevek : fal, domb, könyv —, mind a főförgő ragok : ak, ok, ek, at, ot, et, —, am, ad stb., mint cikkirő ur mindjárt tanítása kezdetén főnebb megjegyzé, — „érzékettség (érzékeltség) végett mindenkor az iskola-táblára írاندók“; s azért e kérdés, ámbár több egyes kérdést foglal magában, és így a kérdés szabályaival ellenkezni látszik, még sem teszi nehezzé vagy épen lehetlenné a feleleteket; ama „érzékettség“ által ugyanaz eléggé meg levén könnyítve, — az emlékezetnek, mely itt főleg igénybe vétetik, elég segítség nyujtva. Szerk.

**) E feleleteket a tanulók, kis figyelmeztetés folytán, t. i. hogy a rag hangzója (otok, ötök-ben stb. az első hangzó) mindentől kihagyassék, — könnyen eltalálhatják. — Szerk.

zós-végű névtők után raghangzókat; de többes második személyben csak az első raghangzót.

Ez azonban nem mindenkor történik; majd megtanuljuk máskor a kivételeket.

b) Rag előtt éket nyerők.

T. Adja most e következő névtökhöz a többes ragot és a vele rokonhangukat : alma, elme, sárga, fűrge, — N.! Gy. Alma a többes raggal és a többi rokonhangu ragokkal lesz : almá-k, almá-t, almá-m, almá-d, almáto-k; elmé-k, elmé-t, elmé-m, elmé-d, elmétek stb. T. Mily nevű hangzóval végződnek e nevek N.? Gy. E nevek közül kettő **a** és kettő **e** hangzóval végződik. T. Mi történt az „a, e“ rövid hangzókkal ragozásokor, N.? Gy. Az a, e, rövid hangzók hosszurra változtak ragozásokor. T. Keressünk gondolatunkban, vagy a könyvből „a“ vagy „e“ hangzóval végződő neveket, és ragozzuk azokat. (Gyakorlás a többi egy- és több-birtokos ragokkal is.)

(Folytatása következik.)

A levél és dunai utazás.

Gyakorlati és mintatanítások a Tanodai lapok f. é. 22-ik számában.

II.

— Folytatás. —¹⁾

Ajulius 16-diki mintatanítás veleje (Már ezt így szokás mondani, habár valaminek épen nincs is veleje) következő. Néhány száraz ismétlő, de szokás szerint felelet nélkül hagyott kérdés után²⁾ a mintatanítás ekkép folytattatik :

„Budapest alatt a Duna egy szigetet képez, mely Csepel szigetének neveztetik. E sziget alatt ismét egy másik sziget van.“

Én, megvallom, e sorokat olvasván, azon gondolatra jöttem, hogy talán a Csepel sziget alatt csakugyan volna valamely másik sziget, mely eddig legalább az én figyelmemet kikerülte; s hogy most egy a Dunán fölfedezett szigetről fogok valamit hallani. De lássuk hogyan lön felállítva ezen új-kolumbusi tojás. A mintatanító ekkép folytatja :

„Itt találunk egy városocskát, mely régiségéről nevezetes. E város Mohács.“³⁾

¹⁾ L. Népt. közl. 23—27. 29. 34. 40. sz.

²⁾ Ugy mint : „Micsoda utazást kezdttünk meg? Meddig haladtunk? Micsoda helyeket kellene lerajzolnom, ha elülről kezdeném? (stb. kikérdezés.)“ Midőn a nyájas olvasó így kérdést kérdésre halmozva lát, a nélkül, hogy azokra csak egy feleletet találna: bizonyára valami kellemetlen érzésnek kell lelkében támadnia, — érzésnek, melyet az értelmetlenség, butítani akarás jeleneteinél lehetlen hogy ne tapasztaljon az, kiből a tökélyesedés utáni vágyának még némi szikrája él; kinek értelmi érzése még nincs annyira eltompulva, hogy a reá ható bár durvább benyomásokat közönyösen fogadja, mint akár a pesti váci-utcai vastuskó, melyről vidékiek mesélnek, hogy a hány lakatos vagy kovács vándor-legény Pest városába munkára jő, az mind legelőször is ama tuskóba üt egy szöveget, a nélkül, hogy azért a tuskó valami fájdalom, vagy élet jelét adná. Társalgás közben mindenki illetlennek s unalmasnak tartja s érzi a társas kör bármely tagjának folytonos, habár összefüggő beszédét : hát a száraz, összefüggés nélküli mondatok (milyenek a kérdések, az azokat összekötő feleletek nélkül) ugyan kit ne untatnának?

³⁾ E városocskának van 10,460 lakosa, sz. ferenci

Tehát így fekszik egy másik sziget Csepel alatt! Igaz Mohács alább fekszik Csepelnél; de csak valami 22 mérfölddel. E szerint a mi ellenlábúink még inkább alattunk fekszenek. — Ezután legott hozzá fog mintatanító a mohácsi csata leírásához.

„Több mint 300 esztendeje, ugymond, e városnál (most már város, nem városocska) ütközet esett, a magyarok királyával, kit második Lajosnak híttak. A király fiatal s csak 20 éves volt.“ Stb.

Ezekből azt gondolhatná az ember, hogy a magyarok — saját királyukkal ütköztek meg Mohácsnál; és hogy oly fiatal királyt az egész magyar nemzet könnyen meggyőzhetett. Később ugyan van szó a törökről is; de azt már itt kellett volna megemlíteni. Nem egyéb, mint egy kis előadási ügyetlenség. — Aztán minő fásult, érzéketlen kebel: még csak meg sem indul; sem a tanulókat megindítani, részvétre bírni — a szomorú eset előadása előtt — nem igyekezik. Egyébiránt ezt a mag nélkül nem is teheti. „Si vis me flere: dolendum est primum ipsi tibi“ (Ha akarod, hogy sírjak, előbb neked kell fájdalmat érezned). Mennyivel nemzetiesb s főnebb emelkedett e részben is azon tanító, ki — mielőtt ama borzasztó nemzeti csapás rajzolásához fogna — tanítványaihoz, kiket nevelni is akar, nemcsak érzéketlen szavakkal füldobjokat verdesni, azaz, szárazon tanítani, — így szól: „Gyermekeim, szomorú szívvel s könyös szemekkel pillantok e tájakra! mert akaratlanul is eszembe jut azon nagy szerencsétlenség, mely egykor itt érte ősapáinkat. Ti már hallótátok, hogy őseinknek leginkább a törökökkel volt bajuk, s azokkal kellett legtöbbet megütközniök. Igen, megütköztek velök, s mindig győzelemmel tértek vissza mindaddig, míg úgy éltek, mint szerető testvérek; s míg mindenöket, sőt életüket is föláldozták volna a hazaközjóléteért. De fájlalva kell bevallanunk, miszerint nem követték mindig e jó tulajdonokat, hanem az ellenkezőt választották: midőn a királyljal nem törődve, megtanultak senkitől sem függni; midőn egymás közt (s ez volt a legnagyobb baj) egyet nem értve, nem a hazának vagyis a közjólétnek, hanem önmaguk érdekét keresték. S ez lett aztán egyik főoka a későbbi nagy szerencsétlenségnek, melylyel az Isten mintegy megakará őket büntetni! — Minthogy most Mohács tájékán vagyunk, hol ősapáinkat ama nagy szerencsétlenség érte, azért el akarom ennek történetét röviden mondani.“ (L. Népt. közl. 23. sz.: A II. olvasókönyv 116. „A dunai utazás“ című olvasmányának kezelése, Zadravátz Ödöntől.)

A mohácsi vész elbeszélése után mintatanító eddigi örökös kérdező, de soha feleletre nem váró modorából az előadóba megy át; hol megint azt a bakot lövi, hogy Mohácstól a Fekete tengerig (!) folyást csak előad, és az előadottakból a gyermekeket nem kérdezi; holott népiskolában, még a felsőbb osztályokban is, minden

zárdája, három régi kath., egy g. n. e. temploma, helvét imaháza, gőzmalma, szép kereskedése, halászata, a mohácsi csata emlékére kápolnája, a két mohácsi csatát ábrázoló képpel, főlemi tanodája, régi püspöki laka és nagy söraktára. Utcáin a török korból ágyúkat láthatni. A pécsmohácsi vasut indóháza a gőzhajó-állomással összeköttetésben van. Ide Pécsről sok kőszent szállítanak. Már 1333-ban plébániája vala. Hogy 1526-ban itt mi történt, sajtó kebellem mondom el stb. (L. Demerácz: „A magyar királyság állaprajza“, hiteles adatok nyomán. Pécs. 1862.)

hosszabb vagy rövidebb előadást kérdezésnek az előadott vagy előadottakból — kell fölvaltani.
(Vége következik.)

Márki József.

Ujdonságok.

— A kisdedovó-nevelők első értekezlete Pesten megtartatott, — mint a meghívásban állt, szept. 28-án délutáni 3 órakor. A budapesti és óbudai kisdedovók kevés kivétellel jelen voltak. A kisdedovó-intézeteket terjesztő egyesület részéről ennek alelnöke Simon Florent és Ney Ferenc választmányi tag urak örvendezteték meg szíves megjelenésökkel az értekezletet. A szép számmal ígérkezett vendégek elmaradtak.

Az értekezlet vezetésére R a p o s J ó z s e f ur int. igazgató az imént tisztelt egyesületi alelnök urat felkérvén, ez az elnöki széket elfoglalta s az egybegyűltek rövid üdvözlése után az értekezletet megnyitottak jelenté.

Erre következett az igazgató előterjesztése az 1844-dikben kezdődött s 1848-ban megszűnt hasonló értekezlet mikénti tartása, célja, s eredményéről; továbbá a 14 évi szünetelés alatt történt külföldi előhaladásról; az értekezlet felújításának szükségessége, főcéljáról, mely a megszűntekével azonos; és a feladatok részleteiről, melyek amazokétól különbözök; jelesül a terjesztő-egyesület által hozott eddigi nagy áldozatok és fáradozások elősegítéséről az ovodák terjesztésében azon siker valószínűsítése által, mit a közönség tőle méltán vár; a siker mibenlétéről, a siker akadályairól, ezen akadályok elhárításának eszközei, módjai és idejéről; a még mindig uralgó balfogalmakról és ezen balfogalmak gyökeres kiirtásának azon módjáról, mire a kisdedovó-nevelőnek törekednie, melyet gyakorolnia, vallania és hirdetnie kell.

Előterjesztő felkérte az értekezletet, hogy jelen előterjesztése és egyéb eddigi működése s megjelent közleményei felett, melyek a terjesztő egyesület igazg. választmánya által már tudomásul vétettek, monlja ki észrevételeit, remélvén, hogy mind az elég anyagot fog szolgáltatni a tanulságos eszmecserére.

Ennek következtében fejtisztelt Ney Ferenc ur azon észrevétele tette, hogy az ország részeiből összejött tanítók és nevelőknek az ő elnöksége alatti tanácskozmánya nem az itt tartott eszmecserék kifolyása volt, mint a meghívás szavai után gondolhatni; noha ennek egy osztálya csakugyan a kisdedovást azon jelentékeny eredménnyel képviselte, mely a „Nevelési emléklapok“ VI-dik füzeté után az int. igazgatónak „A köznevelés alapintézetei“ című könyve 5 dik lapján felmutatva van. Azon miniszteri rendelet azonban, mely a kisdedovó intézeteket M. o. terj. egyesület rendelkezése alá évenként 30,000 forint jelölt ki az ország pénztárából, az ő emlékezete szerint ki nem adatott.

Ezután elnök az ovodában szültére tartatni szokott, de a kisdedovás céljával ellenkező szünnapok s szünnidők mikénti megszüntethetőségét tette kérdésbe, mely a jelen voltakat annyira elfoglalta, hogy P á s z t o r i Lipót értekezésének felolvasására idő már nem volt.

A jövő értekezlet 1863 dik évi január első vasárnapjára tüzetett ki.

— Almási Pál (írja a „Vezér“ a bejjei*) tanítónak 100 o. é. fr. adományozott — ösztöndíjjal; s megígérte, hogy évenként nagylelkűleg megújítandja kegyességét, ha a tanító kiváló figyelmet fordít a népnevelésre! — A szép tettnek, valamint általában a valódi szépek, dicsőítésre nincsen szüksége. Maga dicsőíti az magát.

— Radák Klára bárónő Erdélyben a szántói községnek, düledező iskolaháza helyett, egy — iskola-éptletre alkalmas házat ajándékozott. E nemes tettehez sem kell további magyarázat.

*) Alkalmasint Tiszabeőlesz az; Bejje nevű helység (Lipszki és Fényes szerint) nem létező székely Magyarországon. Tiszabeő vagy Tiszabő: magyar falu Heves megyében a Tisza bal partján; 1626 kath., 285 zsidó, 8 ref. és 4 evang. lakossal. Határa gazdag; talán azért is nevezi k azt Bőnek. —

Szerk.

— Megjelent Landerer és Heckenastnál Pesten (egyetem-utca, 4. sz.): „**István bácsi naptára**, vagyis: családos házi gazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységelöljáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium 1863-dik évre. Szerkeszté M a j e r I s v á n.“ Nyolcadik-évi folyam. Bolti ára 50 kr. — Továbbá: „**Ismerettár**. Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több (!) érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. VI-dik kötet: M e r m a n n — Magyar korona. VII-dik kötet: Magyar-

ország története — November. Ára egy kötetnek, borítékba fűzve: 1 fr. — Jókai Móról: **A magyar nemzet története**, regényes rajzokban. 8r. 17 Geiger-féle képpel. 2-dik kiadás. Borítékba fűzve: 2 fr. 50. kr. — Edvi Illés Pálól: **Világtörténet** a legrégebb időkől a legújabb korig. 2 rész egy kötetben. 1 fr. 20. kr. — Boros Mihálytól: **Magyar krónika**, azaz: a magyar nemzet története a legrégebb időkől fogva a legújabb időkig, minden nevezetes történelmi esemény évszerinti elbeszélésével. Ára: 80 kr.

TÁRCA.

B ó d o g k a.

Franciából fordította **Csery Krisztina**.

V.

— Folytatása és vége e szakaszuk. —*)

Nappal, valamint éjjel, örökös csend uralkodott Filippin kisasszony kastélyában. Nem lehetett ott hallani az utcai zajt; mert e lakhelyt az utcától udvar választá, melynek kapuja örökké csukva volt. Midőn Bódogka fölébredt, egy gyöngye napsugár, mely ablakán áttört, hinni engedé, hogy nappal van. Sietett öltözni. E percben egy szomszéd óra, talán a zárdai, kilencet ütött.

„Szent szűz! Filippin néném megszid; és a rossz Zuzanna azt fogja mondani, hogy rest vagyok; mondá Bódogka ártatlanul; bizonyosan az egész ház már rég ébren van.“

Nem is igen vett magának időt felöltözni; s félelemmel nyitá ki ajtaját. Egy szobába lépett, mely szobáját Filippin nénje szobájától elválasztá. Az ablakok még zárva voltak, és a legnagyobb csend uralkodott a házban. Ezen csend és fél sötétség félelmet okozott benne; s a terem tulsó részén félig nyitott ajtó felé sietett, melyen át egy napsugár tört. Sietve nyitá ki; s ismét nagy terembe lépett, mely a kertre nyílt. Ez ugyanazon tere volt, melyben előtte való nap fogadtatott; de ő akkor sem a butor-zatot, sem a szoba fekvését nem vette észre.

Senki sem mutatkozott; semmi zaj nem hallatszott. Bódogka kíváncsian nézett a teremben körül, melyben Szollió kisasszony rendesen tartózkodott. Tekintete legelőször két arcképen legelt, melyek a kandalló két része fölé voltak függesztve. Az egyik, melyet azonnal megismert, Filippin nénjeé volt; s a hogy még soha nem látta, gazdag öltözetben; szőke haja drága gyöngyosorokkal díszítve; selyemben s mosolygó arccal. A másik egy férfi alakot ábrázolt, virágzó életében. Katonai egyenruhája a legdelibb férfit tünteté elő; egyik kezében tollas kalapját tartá, a másikban egy nyulat. Ezen festmények oly hűk voltak, hogy az alakok majdnem élőknek látszottak. A két szép alak homloka körül egy ráncoska sem mutatkozott, arcukról a boldogság sugárzott: az ifju remény. Ugy tüntek fel e végtelen nagy teremben, mint valami özvegy nő tulajdonai. Szollió kisasszony támlaszéke az arcképek irányába volt helyezve. Egyik felén kis asztalkán félig elkezdett himzés hevert és imakönyv. Nagy

szürke macska ült a támlányon s Bódogkának minden mozdulatát látszott követni, ki körüljárva a termet, ismét a képek előtt állt meg, melyeket kíváncsian szemlélt. E két arcképről nem tudta tekintetét elfordítani; s lelkében zavart gondolatok ébredtek. Így lepte őt meg Zuzanna.

„Ah! Ön az már kisasszony, monda a komorna; szobájában voltam, föl akartam kelteni.“

„Köszönöm, Zuzanna; felele, élénken fordulva vissza; féltem, hogy soká aludtam, és siettem felöltözni. Hamar imádkoztam, s ide jöttem; azt hittem, itt találok német.“

„A kisasszony csak délben kel föl.“

„Istenem! még alszik?“

„Ó nyugszik; teste oly gyöngye!“

„Oh! igen, ő oly öregén néz ki most, mondá Bódogka az arcképre nézve; arca hervalt s ráncos. Mily különbség ezen arcképhez!“

„Ilyen volt ő husz-éves korában; mondá Zuzanna fohászszal; ki ismerhetné őt meg ma!“

„És a második arckép, kérdé Bódogka; ez talán családunk egyik tagja?“

Zuzanna tagadólag intett fejével.

„Ez oly egyén arcképe, ki már meghalt?“ kérdé Bódogka szomorúan.

E második kérdésnél Zuzanna megborzadt s nyugtalanul nézett a csudálkozó Bódogkára, mintha ezen kérdés borzasztó emlékeket ébresztett volna föl. Midőn magához tért, halk, titokteljes hangon mondá:

„Ne merjen soha e képre nézni; ne is kérdezzen a kisasszonytól semmit. Most, ha tetszik, a kertben sétálhat.“

E szavaknál üveg-ajtót nyitott ki s gyöngéden tolá azon ki Bódogkát.

A kert, mely a kastély egész hátulsó részét elfoglalá, fallal volt körítve, mely üres árokhoz hasonló kinézést adott neki. A magas épületek nyár közepén sem engedék át a nap sugarait; és ebben az örökös árnyékban itt-ott tengődött néhány rózsza; de tökéletes virágzásra egy virág sem jutott; csupán a moh terjedt el kövek, fák és bokrokon. A kert egyik sarkában, közel Bódogka lakásához, volt valami mulatóhely-féle, a mely körül Bálint jó kedvében elvetett futóskát, de melynek első leveleit soha sem látá senki.

Bódogka leült; a boldogasszonyok kertje földi paradicsomnak tetszett ehhez képest; és úgy találta, hogy nénje fekete szőnyegű szobái sokkal szomorúbb kinézésűek, mint a zárdaiak. Talán Boané atya jóvendölése beteljesült, talán már megbánta volna tettét, ha Zuzanna rögtön más fordulatot nem ad e helyzetnek.

*) Lásd Népt. közl. 28. 31—34. 36. 38. 39. 40. sz.

Az öreg komorna kinyitá az üveg-ajtót, s haragosan mondá :

„Ha Ön nem sétál, jöjön, hadd öltöztessenem fel; ma vasárnap van, misére kell menni.“

„Én kimegyek! ki az utcára! kiálta Bódogka dobogó szívvel; Istenem! arra nem gondoltam; elfeledém, hogy itt nincs zárdai kapu.“

Az öltözés nem tartott soká; Zuzanna a zárdai egyenruhára egy fekete virágu szoknyát, vállára hasonló szövétü köpenykét akasztott; fejére fekete főkötőt tett, kis fátyollal, mely arcát alig engedé látni.

Midőn Zuzanna az utolsó gombostűt köpenykéjébe tűzte, Bódogka az ajtó felé ment, a nélkül, hogy a tükörbe, mely előtt öltözött, egy pillanatot vetett volna, és elégtlenül mondá :

„Kész vagyok, menjünk.“

Végre megállt s mondá :

„Ah, várjak talán Filippin nénémre?“

„A kisasszony nem megyen ki soha, felele Zuzanna; ő föl van mentve, itthon imádkozik; én fogom Önt kísérni.“

Szép őszi nap volt, mely a párizsi népet kicsalta az utcára, a polgár, úgy mint a kézműves, ott sétált vasárnapi öltözetében; a kocsik robogni kezdtek, és mindenfelől nagyobb nagyobb zaj keletkezett, mely egyhangu s örökös éjjel úgy mint nappal.

Bódogka mint a madár könnyen lépdelt kísérőnője előtt. Mintha szédülés fogta volna el a szabad levegőben; a szabadság érzete élénkebben ébredt föl benne; észrevette, hogy lépései nem biztosak; oly sebesen, a hogy lehete, akart repülni. Zuzanna boszankodva e sebes járás felett, morogva fogai közt és néha ruhájánál huzta vissza, haragosan mondván :

„Kisasszony! Ön úgy fut, mint a ló. Menjen hát, a hogy illik; ne forduljon vissza minden ember után és minden percben, mint a forgó szél.“

De Bódogka nem tudta magát visszatartani, hogy fejét vissza ne fordítsa a gyalog menőkre, vagy a kövezet közepén elrobogó kocsikra. Zuzanna a jezsuiták templomába vezette őt. Midőn a sok koldust észrevette, csodálkozva állt meg. A zárdában az ember szegénységet fogadott, és sohasem látott nyomort: s most először látott Bódogka szegényeket. Természetesen nagylelkűsége felébredt; Zuzanna felé fordulva mondá :

„Szeretnék nekik pénzt adni.“

„Azt teheti, felele Zuzanna zsebéből nagy erszényt huzva ki s kezébe adva. Ön adhatja ezt, és még sokat: Ön gazdag.“

Bódogka zavartan hallgatá végig a misét; a templomban sok szép ember volt; s a helyett, hogy imakönyvébe nézett volna, a körülállókat nézte s a gazdag öltözeteket, mert feltűnően szerette a csinososságot s gazdagságot. A mise végeztével, egy félig nyitott bolt ajtaján észrevett selyem szövétet és csipkét.

„Szeretném azt megvenni, mondá megállva.“

„Ezen indiai selymet, fehér virágokkal fekete alapon, és azt a selyem csipkét?“ kérdé Zuzanna.

„Igen, igen, azt.“

„Holnap megkaphatja Ön; most az lehetetlen; a kereskedő ma nem ad el semmit; ma vasárnap van.“

Midőn Bódogka a templomból visszatért, a teremben találta Filippin kisasszonyt. Ez szokott helyén ült, s előtte fekvő imakönyvből olvasott; a szürke macska zsámolyán aludt, melyet alig érintett lábhegyével. Bódogka

üdvözlétére fejbőlintással felelt, és helyet mutatván neki leülésre, folytató olvasmányát. A harang első kondultával, becsukta könyvét. Bálint kinyitá a két szárny-ajtót s hangosan mondá :

„Kisasszony, tálalva van!“

Ezután az asztalhoz mentek. De ez oly szomorú volt, annyira feszes, hogy szegény Bódogka alig mert enni, szeméit felemelni; a szigorú, mozdulatlan arc, melylyel nénje az asztalnál ült, egészen elidegenítette őt: úgy tetszett neki, mint valami élő halott. Valóban, az ember azt mondhatta volna, hogy nem gondolkozik; s rendeltetése az, hogy a világon csak feltűnjék s ismét elveszzen. Alig beszélt; s nem járt többet, mint hálószobájából a terembe; soha nem ment az előcsarnokig; soha sem került meg kertjét.

Boané atyán kívül soha idegen arca nem volt a házban; ki is akkor mutatta be magát, midőn Szolió kisasszonyt rábeszélte, hogy fogadja be Bódogkát. Ez időtől fogva ő sem jelent meg többé: megérté, hogy a kisasszony nem szívesen látná másodszor.

Zuzanna, az öreg Bálint s Kató nevezetű szakácsnő képezték szolgálai személyzetét. Kató soha sem távozott konyhájából; és körülbelül 10 év alatt nem látta egyszer-nél többször urnője arcát. Az öreg Bálint életét az előszoba padján töltötte; egyetlen foglalkozása volt a kert ápolása, melyben soha sem érthette el azon örömet, hogy egy virágot virágozni látna. Zuzanna nem hagyá el a szobát, s már annyira ismeré urnője akaratát, hogy parancsolni valót nem is hagyott hátra. Gyakran e két egyén egész napot szó nélkül föltött együtt.

Szegény Bódogka egészen elhagyatva élt e magányban; habár kívánságait mind szó nélkül igyekeztek teljesíteni. Volt selyem ruhája, fejdísz, selyem csipkéi, a szegényeknek való pénze: de evvel be is volt Zuzanna minden gondoskodása fejezve. Soha sem hallott Zuzanna szájából szeretetet vagy egyszerű érdeket. Nénje, ki először feltűnő hidegen fogadá, később ép oly egykedvűséget mutatott irányában, mint minden iránt. Legyen bár, hogy egy oly egyén, ki így magába visszavonulva él, nem tud külső érzelemnek élni; vagy talán az első benyomásnak ura lett: annyi bizonyos, hogy Szolió kisasszony nem érzé a gyermek jelenlétét, vagy jobban mondva, őt észre sem vette.

Bódogka azonnal tudta, hogy a zárdá, nénje házához képest, mulatóhely volt. Mégis, Boané atya számítása ellenére, nem gondolt a visszatérésre. Kevésbé kitartó természet nem lett volna képes ezen életmódot elviselni: de Bódogkánál meg volt ezen erő; aggodalmatlanság volt, mi őt ennyire föntartotta. Eltűrte egész heti nyugalmat, azon reménységben, hogy vasárnap egy óráig szabad leend.

Reggel korán kelt föl s fiatalságánál fogva magának a szükséges mozgást megszerzendő, fölforgatá a szobát; elővette meg ellökte munkáját; elment a kertbe sétálni; és így töltötte az időt, míg Zuzanna száraz keze kinyitá az üveg-ajtót. Ekkor leült a szoba egyik sarkába s meg nem mozdult, míg az öreg Bálint az ebédhez nem szólította. Ebéd után, mely csak egy negyedig tartott, Szolió kisasszony bement termébe s kezébe vette munkáját. Ilyenkor Bódogka nénje mellé ült, nem mervén egy szót is szólani; ő a szürke macskával játszott s lassu hangon beszélt hozzá. Néha Szolió kissé fölemelé fejét, s a macskát nevével szólítva, ez ravasz szeméit felé emelve, felelni

látszott. Ilyenkor Bódogka igyekezett a macska helyett felelni. Ez által zavartatott meg a csend.

Egy napon Bódogka szokottnál előbb kelt föl; s midőn a kertben sétált, észrevette, hogy Bálint még nincs az előszobában, melynek ablakából az előcsarnokot látta. Bódogka az előcsarnokig ment; ott nem volt seki. Egy percig az utcára gondolt; de félt, hogy az udvaron Bálinttal találkozik; és észrevevé a nagy porlepte lépcsőket. Azokon fölhaladt. Minden terem nyitva volt. Minden úgy volt mint a földszinti szállás: nagy terem a kertre, melynek falai, ablakai festve voltak; de a butorzatnak semmi nyoma sem; s az első percben észre lehetne venni, hogy régóta lakatlan. A hálószobában ott feledt kárpitok lógtak, míg a kandalló tüzhelye papírral volt betemetve. A kandallón Bódogka két könyvet lelt; ujja hegyével a port letörölve, kíváncsian vette fel. Ez „A Sévei hercegnő“ című volt. Szűk lépcsőzet vezetete a második emeletbe, egy terembe, mely azelőtt az inasok hálószobájául szolgálhatott. Valóban, az inasok sokkal kellemesebben laktak, mint az urak; kicsi padlás-alaku ablakok egy szűk térre nyíltak, melyet földszint nem lehet észrevenni a kert falától, mely magában kis kertet foglalt szökőkúttal, pázsittal, fasorokkal.

„Ah de szép hely! kiálta Bódogka, fejét az ablakon kidugva; de hirtelen visszahúzta, észrevevén Bálintot, ki rózsái közt sétált, melyeknek virágait soha sem látta. Hanem akaratlanul mégis megnézte e szép látványt; végre lejött s mint az árnyék ment Bálint után, bezárván magát szobájába, hol azt hihette volna az ember, hogy meg sem mozdult. Semmi fontosságot sem tulajdonítva a történeteknek, elvitt magával a kandallóról két könyvet. Először csak bele tekintett, és a fiókba dugá el; végre egy napon, melyen nem volt annyi teendője, elővette az olvasmányt. Egy lánykának, mint ő, kinek kezében imádságos könyvön kívül soha sem volt más könyv, ez csodakönyv volt. Bódogka oly érdeklődéssel olvasta e regés könyvet, mint a kis leány, kinek kezébe először jött regény, — annyi kíváncsisággal, érzéssel, kimondhatlan gyönyörrel. Ezen mesék elragadák őt egy más világba, melyben magát valóban élni gondolta; és több napon át nem álmodott másról, mint a szép száműzött hercegnőről. Midőn ezen regét kívülről megtanulta, elkezdte Fayette (Fajett) munkáját olvasni. Ez egy új nyelv volt, melyet újra kelle tanulnia: a nagy világi szép nyelv volt ez. Bódogkában e könyv által új világ nyílt meg. Gyakran közel volt hozzá, magát kis hercegnőnek képzelni, kit valami rossz tündér elvitt. Sokszor azt hitte, hogy ötöt több tündér környezi.

Egy napon a butorok közt turkálva, megtalálta azon szekrénykét, melyet Zuzanna megérkeztekor a fiókba zárt. Azonnal megismeré az ékszert és visszaemlékezék, hogy ő ezt kötényében hordta, midőn Genovéához jutott. Ő abban a hiszemben maradt, hogy ez az övé. Az emlékjegyben levő kép legelőbb lepte meg őt; mert ez feltűnően hasonlított a teremben levőhöz: ugyanazon hajak, ugyanazon nemes fejhordozás. Bódogka önkénytelenül a tükörbe nézett, valjon nem fedez-e föl hasonlatosságot. De ő sokkal szebb volt.

Miután az arcképet az ágya fölött függő kereszt mellé függeszté, visszajött a tükör elé s örömmel nézegeté az ékszert. Zuzanna meglepte. Három sor gyöngy volt a nyakán, hosszú fekete haja kövekkel díszítve és karjai rakva karperecekkal.

„Az Istenért! mit csinál Ön! kiálta az öreg haraggal;

hogy veheti fel ilyenkor ezen ékszereket? Hisz ezeket nem szabad senkinek használni!“

„Miért?“ kérdi Bódogka kíváncsian.

Végre nevetve tevé hozzá:

„Jól állana menyasszonyi ruhán. Mondja meg, Zuzanna, mikor adnak engem férjhez?“

E kérdésnél a komorna mérgesen tett egy lépést hátra; dultan nézett Bódogkára s haragosan mondá:

„Önt? Önt? Soha!“

(Folyt. köv.)

A (magyar-királysági) lakosok száma, nemzetisége, vallása s miveltisége.*)

A magyar királyság**) lakosai száma nézve 14,290,110-en vannak, és nemzetiség, vallás s miveltiség által különböznek egymástól.

I. A kaukazi néptörzs ismertető jellegei első pillanatra előtűnnek minden magyar királysági lakos testén. A szabályos test fehér vagy barna színű bőre, rendes arckifejezése, ép hajzata a sok nemzetiséget eredetileg egy törzstől származottnak vallja. E nemzetiségek fője:

A magyar számra nézve 5,478,700. E deli testalkatu, jobbadán barna tagokat számító nemzetet az epés és vérmesből kevert véralkat tulajdonai jellemzik, u. m. a becsületesség, őszinteség, nyájasság, barátság-szeretet, nagylelkűség, lelkesedés, bátorság, dicsőségvágy, adott szava beváltása. Mint rendkívüli tulajdonok szerepelnek a magyarnál: a honszeretet, fejedelme iránti rendíthetetlen hűség, nemzetiségére büszkeség. Leginkább a lapályokat lakja, hol kedvenc foglalkozásait, a baromtenyésztést és a földmivélést, szorgalmasan üzi. — Nyelve kellemes, igen természetes; de idegennek nehéz, noha szójárásai nincsenek.

(Folyt. köv.)

Anyai intés.

— Emléklül a nevelés barátainak. —***)

Oh mondd, szerette gyermekem,

Miért e köny bús arcodon?

Mi bántja szende kis szived,

Miért kesergesz oly nagyon?

*) Mutatvány ily című, Ujdonságaink közt (L. Népt. közl. 37. sz.) már jelentett munkából: „A magyar királyság állaprajza. Hiteles adatok nyomán szerzés kiadása Demerác Nep. János Pécz, 1862. 8c. 248 lap. Ára: 1 fr.— A jeles munkát újra és újra ajánljuk mindazon tanító urak figyelmébe, kik honi nevezetese városainkat lehető kimerítőleg megmagyarázni s mintegy szemléltetni akarják; s nem elégzenek meg azzal, hogy magokat a birodalmi s hazai fővárosokat, tüzetes földleítási tanítás közben, pár semmi jelentőségű adat száraz, lelketlen odavetésével gondolják megismertethetni, szemléltethetni (?); s ezt ök gyakorlati (elhiszszük: nekik gyakorlati) s miniatúranításnak (!) nevezik. — Szerk.

**) Legszélesebb értelemben; tehát ide értve: Magyar-, Horvát, Tótországot, a Tengeremelléket, Katonai végvidéket, Erdélyt, Dalmáthont. — Szerk.

***) Jól mondja szerző: „a nevelés barátainak“, miután itt az anya mint nevelő jelenik meg. Szerk.

Hisz az imént vidor valál;
Örömben usztak e szemek;
S mosoly derült arcod haván:
Mért sirsz tehát? Ki sérte meg?

Siró fiát a jó anya
Igy kérdi enyhe-édesen;
Miközt öle a szöszeke kis
Főnek párnájaul leszen.

Oh hogy ne sirnék, jó anyám;
Zokogva a fiucska szólt:
Nézd, hófehér papiromat
Bemocskolá a tintafolt!

Mond; s újlag stírti könyár
Borítja a bús arcokat;
S lehajtva bánatos fejét,
Kezébe rejti azokat.

Ha csak azért siránkozol,
Szivem szerelme, gyermekem:
Ugy hát se baj — mond az anya —
Vagyon helyette más nekem.

*Csak tiszta szűdnek hófeher
És szende ékes liljomát
Be ne rutítsáh a bünök,
Vigyázz, életpályádon át!*

Mert lásd, galambom kis fiam,
Ha mocskot ejtnél szűd haván:
Tisztát helyette adni nem
Tudnék — s anyád is sirná ám!...*)

V a r g y a s E n d r e .

Pályázatok.

I.

Szentesen a kath. elemi tanodában megütrült III. osztályu tanítói állomás betöltendő levén, f. é. október 28-ra esőd nyitattik. Ezen állomás évi jövedelme: 341 fr. 91 kr. o. é., 4 hold szántó föld, 2 öl tűzifa, 150 kéve nád, fél mázsa hús, 10 font faggyu. Ehhez járul még 2 szoba, konyha és kamrából álló lakás meglehetősen térs kerttel. Az ezen állomást elnyerni ohajtók, felső elemi képezdei bizonyítvánnyal ellátott, és ő méltósága a váci püspökhöz intézett folyamodványait a fenkitett határnapig alulirotnál benyújtani iparkodjanak. L e e b M á t y á s s. k. tanfelügyelő alesperes. 2—2.

II.

Váci püsp. megyébe kebelezett Nagy-Abony mezővárosban a 2-dik fosztály tanítói állomása megüresedvén, erre f. é. október 28-ra pályázat hirdettetik, oly módon, hogy a kik azt elnyerni ohajtják, szabályszerűleg okmányolt folyamodványait a

*) Lehet-e szebb nevelői gondolat, mint melyet e költemény annyi csinnal kifejez? A szülő, az édes anya, egy mindennapi esetet fölhasznál gyermeke szívének képezésére. Már máskor elmondtuk, hogy hasonló alkalmi figyelmeztetések, intelmek, rövid oktatások ívekre terjedő prédikációkkal érnek föl. S mégis volt, magát nevelészek, sőt még talán költőnek is valló ember, ki e dalocska fenségét föl nem fogva (nem akarva vagy nem tudva fölfogni), a fölött pálcát tört. Ennyit elég bizonyos izlések jellegzésére mondani. — Szerk.

nagy-abonyi r. kath. iskolai bizottmányoknak címezve említett határnapig alulirothoz küldjék. A tanítási nyelv magyar. A tanító évi fizetése 367 fr. 50 kr. o. é. Tápió-Györgye, okt. 3. 1862. M i k u s k a K á r o l y, nagy-Abony-kerületi tanfelügyelő. 2—2.

III.

Pest megyébe kebelezett Bagh anya-egyházhoz tartozó Hévíz-Györk fiók-helységben a kántor-tanítói állomásra, f. é. október 30-ig, pályázat nyitattik. Ezen állomást, melyhez 7 hold szántó föld, 2 rét, kényelmes lakás házi kerttel, káposzta- és kenderföld, 80 párber-illeték, deputátum fejében 21 fr. o. é. és minden tanonctól 20 kr. van csatolva, — elnyerni kívánók, váci püspök ő méltóságához címzett s okmányokkal ellátott folyamodványait a baghi pléb.-bivatalhoz küldjék; és a kintzött napon orgonálás és éneklésben jártasságuk bebizonyítása végett a hely színén reggeli 9 órakor jelenjenek meg. Tura, okt. 6., 1862. M a i z n e r S á m u e l, alesperes. 2—2.

IV.

Abonyba (Szolnok mellett) segédtanító kerestetik. Fizetése: 100 fr. és mindennel ellátás. Pályázók vállalkozási szándékukat, képességi okirataik kíséretében, bérmentes levél útján vagy személyesen, Reuter N. ur abonyi kántor tanítónál minél előbb jelentsék. — Szerkesztő. Pest, okt. 16. 1862.

Nevelési iratok.

Szerkesztőségi irodánkban (Pest, keeskeméti utca 5 és 11-ik sz.) folyvást megrendelhetők Márki József következő nevelési iratai: „Üdvözetek“, vagy 136 eredeti szózat s levél — újev, születés- és névnap s tanodai ünnepekre, vers- és folyó-beszédben.“ 12r. 104 lap. Ára: 40 kr. — „Szivképző költemények öt könyvben.“ 12r. 280 lap. Ára 60 kr. — Ugyanazok. 16r. 136 lap. Ára: 10 kr. — „Embertain, ifjak használatára, vezérfényül ön s mások nevelésében.“ 8r. 48 lap. Ára: 20 kr. — „Betti- és kis olvasókönyv.“ 8r. 100 lap, kemény, vászonhátu borítékban. Ára: 20 kr. — „A magyar költészet rövid ismertetése“ (I. Verstan. — II. Költeményfajok. — III. 428 magyar költész neve, születési helye s éve, polgári állása, történet haláluk ideje, s műveik címjegyzéke. — IV. Kulcs a magyar költői művek s ezek szerzői gyors fölleléséhez.) 8r. 100 lap. Ára: 60 kr. — Minden ötegyeszerre megrendelt példányra egy ingyen adatik. 9—9.

Szerkesztői posta.

B. K. urnak Jász-Arokszálláson. „Gyümölestenyésztés hazánkban“ című cikkének, hogy közlését megkezdhessük, legalább első részét: „A gyümölestenyésztés alapszabályairól“ kérjük egyelőre kezünkhöz juttatni. — Kidolgozásával, ha még nem kész, ne tessék sietni, hogy annál tökéletesbet adhassunk.

K. K. urnak Pesten. Közreműködési törekvését nagyra becsüljük s köszönetet mondunk érte: mindazonáltal (lapunk több p. 33. számában tett nyilatkozatunkhoz képest) oly versmlvetet el nem fogadhatunk, melyekben az alak, különösen a rím, nem elég tökéletes. Szabadjon jobbat reménylenünk.

B. M. és V. A. uraknak Endrődön. A címszalag szemünk láttára kijavított; s az elmaradt számok, reméljük, legközelebb utnak indíttatnak. Hasonló esetek épen oly boszantók ránk, mint a t. Előfizetőkre nézve. Teljes reményünket e baj elhárítására a jövő évben helyeztük. — Örvendünk, hogy „Bódogkánk“ Endrődön „többeknek igen tetszik.“ Nem csoda: Önök is bírnak azon tulajdonsággal, mely minden egész embernek lényeges része, — költőiséggel!

Sajtóhiba.

Lapunk előbbi számában, 323-dik oldalon, jobb hasáb, 2) jegyzetben: „mely nevek követik a nyílt hangú ok, ök ragozást“ helyett olvasandó: „mely nevek követik a nyílthangú ak, ek — és melyek a zárthangú ok, ök ragozást.“

Felelős szerkesztő: Márki József. Kiadó-tulajdonos: Noséda Gyula.

Pest, 1862. Nyomatott Noséda Gyulánál: egyetem és papnövelde-utca sarkán.